

Informatīvais ziņojums
“Par dienesta pienākumu izpildes laika organizēšanu
Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un Ieslodzījuma vietu pārvaldē”

1. Ievads

Informatīvais ziņojums “Par dienesta pienākumu izpildes laika organizēšanu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un Ieslodzījuma vietu pārvaldē” sagatavots, lai informētu Ministru kabinetu par Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta (turpmāk – Tiesa) 2016.gada 16.jūnija spriedumu lietā Nr.A420535212 (turpmāk – spriedums), un Ministru kabinets pieņēmu lēmumu par turpmāko rīcību.

Tiesa atzina, ka Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma (turpmāk – Dienesta gaitas likuma) 30.panta pirmā daļa, kas paredz, ka amatpersonai piešķir pārtraukumu, kas nedrīkst būt īsāks par 30 minūtēm un ko neieskaita dienesta pienākuma izpildes laikā, un otrās daļas, kura, savukārt, paredz, ka, ņemot vērā dienesta nepieciešamību, iestādes vadītājs var noteikt aizliegumu atstāt dienesta pienākumu izpildes vietu pārtraukuma laikā, regulējums interpretējams tādējādi, ka Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta amatpersonas dienesta pārtraukuma laiks ir ieskaitāms dienesta pienākuma izpildes laikā, jo dienesta pārtraukuma laikā amatpersonām ir noteikts aizliegums atstāt dienesta pienākumu izpildes vietu. Spēkā esošais Dienesta gaitas likuma regulējums neparedz ieskaitīt dienesta pienākumu izpildes laikā pārtraukumu, kurā ir noteikts ierobežojums atstāt dienesta pienākumu izpildes vietu, un līdz ar to veikt samaksu arī par pārtraukuma laiku.

Pirmā instance izvērtēja un atbalstīja dienestu līdzšinējo praksi, atbilstoši kurai šāda veida pārtraukumi netika ieskaitīti dienesta pienākumu izpildes laikā un apmaksāti, taču Apgabaltiesas un Augstākā tiesa noteica, ka šāds pārtraukums ir uzskatāms par dienesta pienākumu izpildes laiku un ir atbilstoši apmaksājams.

Paredzot ietekmi, kuru varētu radīt Tiesas spriedums, Iekšlietu ministrija pirms Tiesas sprieduma pasludināšanas ar 2016.gada 1.marta rīkojumu Nr.1-12/440 izveidoja darba grupu, kuras sastāvā tika iekļauti gan Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta, Valsts robežsardzes, Valsts policijas, Iekšējā drošības biroja un Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārstāvji, gan sociālie partneri no Latvijas Darba devēju konfederācijas, Latvijas Iekšlietu darbinieku arodbiedrības, Latvijas Sabiedrisko pakalpojumu un transporta darbinieku arodbiedrības “LAKRS”, Latvijas Apvienotās Policistu arodbiedrības (turpmāk – Darba grupa) ar mērķi izstrādāt priekšlikumus dienesta pienākumu izpildes laika organizācijas jomu regulējošo normatīvo aktu pilnveidošanai, kuras ietvaros tika apzināta arī

informācija par dienesta pienākumu laika organizēšanu un finanšu ietekmi, kuru varētu radīt Tiesas spriedums.

Apgabaltiesas spriedumā norādīts uz Eiropas Savienības Tiesas (turpmāk – EST) secinājumiem (*sk. EST 05.10.2004. spriedumu apvienotā lietā C-397/01 – C-403/01; EST 09.09.2003. spriedumu lietā C-151/02 un 05.10.2004. spriedumu apvienotajā vietā C-397/01-C-403/01*), kas nospriedusi sekojošo:

1. Ja darba ņēmējam ir jābūt darba vietā darba devēja rīcībā un darba ņēmējam ir pastāvīgi jāsauglabā uzmanība, lai varētu nekavējoties reaģēt nepieciešamības gadījumā – pārtraukums ieskaitāms darba laikā.
2. Ja darba ņēmējam ir obligāti jāuzturas darba devēja norādītā vietā, iestādē vai ārpus tās, kā arī jābūt gatavam pildīt darba pienākumus pēc darba devēja rīkojuma, bet viņam ir tiesības atpūsties vai arī veikt citas darbības pēc savas izvēles laikā, kad tā darba pienākumi nav jāveic – pārtraukums ieskaitāms darba laikā.
3. Ja darba ņēmējam nav jāuzturas darba devēja norādītā vietā, bet ir jāpastāv iespējai jebkurā brīdī sazināties ar darba ņēmēju, lai tas ātri būtu gatavs pildīt savus darba pienākumus pēc darba devēja pieprasījuma – pārtraukums nav ieskaitāms darba laikā.

Izdarot iepriekš minēto secinājumu, Tiesa uzdeva Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestam veikt konkrētajam administratīvās lietas pieteicējam darba samaksas pārrēķinu par laika periodu no 2010.gada 1.janvāra līdz 2012.gada 3.jūlijam, dienesta pienākumu izpildes laikā ieskaitot dežūrmainās paredzētos pārtraukumus, un par dienesta pienākumu pildīšanu virs noteiktā dienesta pienākuma izpildes laika nosakot Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 14.panta desmitajā daļā minēto samaksu.

2. Pašreizējais situācijas raksturojums

2.1. Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests

Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestā (turpmāk – VUGD) 2570 amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi (turpmāk – amatpersona) pilda dienesta pienākumus dežūrās saskaņā ar dienesta pienākumu izpildes grafiku. Dienesta pienākumu izpildes laiks tiek organizēts četrās mainās. Viena dežūra, ieskaitot vienu 30 minūšu pārtraukumu un divus vienu stundu pārtraukumus, ilgst 24 stundas un 30 minūtes. Dežūrmainās amatpersonai dienesta pienākumu izpildes laiks noteikts no

plkst.07:45 līdz nākošās dienas plkst.08:15 (teritoriālās struktūrvienības daļā, postenī un Ugunsdrošības un civilās aizsardzības koledžā, Operatīvās vadības pārvaldes zvanu centros, Tehniskā dienesta pārvaldē) un no plkst.8:30 līdz nākošās dienas plkst.9:00 (Operatīvās vadības pārvaldes Operatīvās pārvaldīšanas nodaļā un teritoriālo struktūrvienību Dienesta nodaļā un Dienesta sektorā). VUGD amatpersonai, kas dienesta pienākumus veic attiecīgajā dežūrā, noteikts aizliegums atstāt dienesta pienākumu izpildes vietu dežūras un pārtraukumu laikā.

Katras amatpersonas dienesta pienākumu izpildes laiku stundās uzskaita, aizpildot dienesta pienākumu izpildes laika uzskaites tabulu. Pārtraukumi, kas tika noteikti atbilstoši Dienesta gaitas likuma 30.panta otrajai daļai, līdz 2016.gada 16.jūnijam netika ieskaitīti dienesta pienākumu izpildes laikā, līdz ar to amatpersonas dienesta pienākumu izpildes laiks vienā dežūrā bija 22 stundas, no kurām 8 stundas bija nakts laiks (no plkst.22:00 līdz plkst.6:00).

2.2. Ieslodzījuma vietu pārvalde

Ieslodzījuma vietu pārvaldes (turpmāk – IEVP) ieslodzījuma vietās 1696 amatpersonas pilda dienesta pienākumus maiņās saskaņā ar dienesta pienākumu izpildes grafiku. Dienesta pienākumu izpilde pamatā organizēta četrās diennakts dežūrmaiņās un 5. dienas maiņā ar summētā darba laika grafiku (8 stundas dienā un 30 min. pārtraukums), kas sakarā ar dienesta nepieciešamību var tikt iesaistīta diennakts dežūrmaiņā.

Ar 2016.gada 1.jūliju ir noteikti 2 dežūrmaiņu grafiki:

- 1.– vienas maiņas ilgums ir 24 stundas, apmaksājamais dienesta pienākumu izpildes laiks ir 24 stundas, kas ietver 2,5 stundas apmaksājamā pārtraukuma ilgumu;
2. – vienas maiņas ilgums ir 12 stundas, apmaksājamais dienesta pienākumu laiks ir 12 stundas, kas ietver 1 stundu apmaksājamā pārtraukuma ilgumu.

Dienesta pienākumu pildīšanu virs noteiktā dienesta pienākumu izpildes laika amatpersonām kompensē, piešķirot atpūtas laiku, kura ilgums atbilst dienesta pienākumu pildīšanai virs noteiktā dienesta pienākumu izpildes laika.

Amatpersonām dežūrmaiņas laikā piešķirtajā pārtraukumā aizliegts atstāt dienesta vietu. Šobrīd, lai nodrošinātu nepārtrauktu dienesta pienākumu izpildi un pēctecīgu posteņu maiņu, notiek darbs pie optimālākā darba grafika izstrādes, un dažādās ieslodzījuma vietās, ņemot vērā to specifiku, ir atšķirīgs darba laiks, piemēram, viena daļa dežūrmaiņas amatpersonu dienesta pienākumus pilda no plkst.8:00 līdz nākošās dienas plkst.8:00, bet otra daļa – no plkst.9:00 līdz nākošās dienas plkst.9:00 (vienas maiņas ietvaros tiek izveidotas divas apakšmaiņas).

Līdz sprieduma spēkā stāšanās brīdim bija noteikts, ka vienas dežūrmaiņas laikā ir 4 neapmaksājamas pārtraukuma stundas.

2.3. Valsts robežsardze

Valsts robežsardzē (turpmāk – VRS) ap 1252 amatpersonas pilda dienesta pienākumus līdz 12 stundām ilgos norīkojumos (dienas un nakts) saskaņā ar dienesta pienākumu izpildes grafiku. Viens norīkojums, ieskaitot vienu 30 – 60 minūšu (atkarībā no struktūrvienības dienesta organizācijas specifikas) pārtraukumu, ilgst no 12 stundām un 30 minūtēm līdz 13 stundām. Pastāvīgs 12 stundu ilgs norīkojums ir VRS teritoriālo pārvalžu robežkontroles punktos, pie kam attiecīgās robežšķērsošanas vietas dienesta organizācijas specifikas ietekmē norīkojuma sākuma un beigu laiki nav standartizēti un tie ir: no plkst.07:45 līdz plkst.20:15 un no plkst.19:45 līdz plkst.08:15 (ar 30 minūšu pārtraukumu); no plkst.08:30 līdz plkst.21:30 un no plkst.20:30 līdz plkst.09:30 (ar 60 minūšu pārtraukumu).

Atsevišķos gadījumos VRS teritoriālo pārvalžu robežapsardzības nodaļu un imigrācijas kontroles struktūrvienību norīkojuma ilgums tiek noteikts uz laiku no 2 līdz 6 stundām. VRS robežkontroles punkta un robežapsardzības nodaļas amatpersonai, kas dienesta pienākumus veic attiecīgajā norīkojumā, noteikts aizliegums atstāt dienesta pienākumu izpildes vietu norīkojuma un pārtraukumu laikā. Katras amatpersonas dienesta pienākumu izpildes laiku stundās uzskaita, aizpildot dienesta pienākumu izpildes laika uzskaites tabulu. Pārtraukumi līdz 2016.gada 16.jūnijam netika ieskaitīti dienesta pienākumu izpildes laikā, līdz ar to amatpersonas dienesta pienākumu izpildes laiks vienā norīkojumā bija 12 stundas, no kurām nakts norīkojuma laikā 8 stundas bija nakts laiks.

2.4. Valsts policija

Valsts policijā (turpmāk – VP) ap 324 amatpersonām pilda dienesta pienākumus dežūrās saskaņā ar dienesta pienākumu izpildes grafiku un kurām ir noteikts aizliegums atstāt dienesta pienākumu izpildes vietu dežūras un pārtraukumu laikā. Dienesta pienākumu izpildes laiks tiek organizēts četrās maiņās. Viena dežūra, ieskaitot divus 30 minūšu pārtraukumus, ilgst 24 stundas. Dežūrmaiņas amatpersonai dienesta pienākumu izpildes laiks pamatā noteikts no plkst. 08:00 līdz nākošās dienas plkst.08:00 (speciālo objektu apsardze – vēstniecības, valsts iestādes, tiesas, radioaktīvo atkritumu glabātava “Radons” u.c.). Amatpersonai, kas dienesta pienākumus veic attiecīgajā dežūrā, noteikts aizliegums atstāt dienesta pienākumu izpildes vietu dežūras un pārtraukumu laikā. Katras amatpersonas dienesta pienākumu izpildes laiku stundās uzskaita, aizpildot dienesta pienākumu izpildes laika uzskaites tabulu. Pārtraukumi, kas tika noteikti atbilstoši Dienesta gaitas likuma 30.panta otrajai daļai, līdz 2016.gada 16.jūnijam netika ieskaitīti dienesta pienākumu izpildes laikā, līdz ar to amatpersonas dienesta pienākumu

izpildes laiks vienā dežūrā bija 23 stundas, no kurām 8 stundas bija nakts laiks (no plkst.22:00 līdz plkst.6:00).

3. Virsstundu darba kompensācija

Ņemot vērā Tiesas spriedumu, ar kuru tika noteikts, ka dežūrmaiņas laikā paredzētos pārtraukumus ieskaita dienesta pienākumu izpildes laikā amatpersonām, kurām noteikts aizliegums atstāt dienesta pienākumu izpildes vietu dežūras un dežūras pārtraukumu laikā, katrā dežūrā amatpersonas dienesta pienākumu izpildes laiks gadā palielinās vidēji: VUGD – par 184 stundām, IEVP – 334,4 stundām, VRS – 152,9 stundām, VP- no 45 līdz 90 stundām (vidēji – 88,9 stundas), kuras ir uzskatāmas par virsstundām. Ievērojot to, ka Darba likuma 31.pants paredz visiem prasījumiem, kas izriet no darba tiesiskajām attiecībām, noilguma termiņu divi gadi, un ņemot vērā Tiesas interpretāciju, saskaņā ar kuru dežūrmaiņas laikā paredzētie pārtraukumi ir ieskaitāmi dienesta pienākumu izpildes laikā, paredzams, ka amatpersonām, kurām bija noteikts aizliegums atstāt dienesta pienākumu izpildes vietu dežūras un dežūras pārtraukuma laikā, ir pamats pieprasīt darba samaksas pārrēķinu par laika periodu no 2014.gada 16.jūnija līdz 2016.gada 15.jūnijam (divi gadi pirms Tiesas sprieduma spēkā stāšanās), kā rezultātā vidēji vienai amatpersonai būtu nepieciešams kompensēt iepriekš minēto virsstundu apjomu.

Izvērtējot iespējas veikt darba samaksas pārrēķinu par laikposmu no 2014.gada 16.jūnija līdz 2016.gada 15.jūnijam attiecībā uz amatpersonām, kuras pašreiz atrodas dienestā, ir atbilstoši Tiesas izdarītajiem secinājumiem ir piemērojama Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma (turpmāk – Atlīdzības likums) 14.panta septītā un desmitā daļa, kuras paredz, ka amatpersonas saņem piemaksu par virsstundu darbu vai arī tām kompensē virsstundu darbu, piešķirot apmaksātu atpūtas laiku atbilstoši nostrādāto virsstundu skaitam citā nedēļas dienā. Izvērtējot iespēju kompensēt virsstundu darbu ar atpūtas laiku atbilstoši nostrādātajam virsstundu skaitam, tika konstatēts, ka VUGD amatpersonām būtu nepieciešams kompensēt katrai amatpersonai ar atpūtu vidēji 46 dienas (aprēķins: 184 stundas x 2 gadi = 364 virsstundas : 8 stundas (viena darba diena)), kuru VUGD, ievērojot tā rīcībā esošos cilvēkresursus, dienesta veicamo funkciju un dienesta funkciju izpildes organizēšanas specifiku, nespēj nodrošināt, neslēdzot atsevišķus depo, kas būtiski ietekmēs VUGD reaģēšanas un glābšanas darbu spējas. Tāpat tiks apdraudētas tiešo valsts robežsargsardzības un robežuzraudzības funkciju, kā arī ieslodzījuma vietu apsardzes funkciju īstenošana, jo arī VRS būtu nepieciešams kompensēt katrai amatpersonai ar atpūtu vidēji 38 dienas (aprēķins: 152,9 stundas x 2gadi = 305,8 virsstundas : 8 stundas (viena darba diena)), IEVP – vidēji 84 dienas (aprēķins: 334,4 stundas x 2gadi = 668,8

virsstundas : 8 stundas (viena darba diena)) un VP – vidēji 22 dienas (aprēķins: 88,9 stundas x 2gadi = 177,8 virsstundas : 8 stundas (viena darba diena)).

Sakarā ar to nepieciešams papildu finansējums, lai kompensētu virsstundu darbu divu gadu periodā no 2014.gada 16.jūnija līdz 2016.gada 15.jūnijam. Uz šo kompensāciju varētu pretendēt: VUGD – 2570 amatpersonas, IEVP – 1696 amatpersonas, VRS – 1252 amatpersonas, VP – 324 amatpersonas.

Vēršam uzmanību uz faktu, ka kompensāciju naudas izteiksmē par neizmaksāto darba samaksu šobrīd ir tiesīgas prasīt arī amatpersonas, kuras atvaļinātas no dienesta pēdējo divu gadu laikā. Pēc Iekšlietu ministrijas rīcībā esošās informācijas šajā laika posmā ir atvaļināts šāds amatpersonu skaits: VUGD – 383 amatpersonas, VRS – 142, IeVP – 131, VP – 53 amatpersonas, no kurām lielākā daļa saņem izdienas pensiju un darba samaksas pārrēķins ietekmēs šīm amatpersonām izmaksājamās izdienas pensijas apmēru.

Veicot indikatīvās ietekmes uz valsts budžetu aprēķinu (1.pielikums), kas balstās uz iepriekš minētajiem pieņēmumiem par amatpersonu skaitu, uz kuriem attiecināma kompensācijas izmaksa, amatpersonām atbilstoši ieņemamajam amatam noteikto mēnešalgas apmēru attiecīgajā gadā, stundas algas likmi attiecīgajā gadā (amatpersonām noteikts summētais dienesta pienākumu izpildes laiks) un vidējo virsstundu skaitu, 2016.gadā *kompensācijas izmaksai par neapmaksāto dienesta pienākumu izpildi virs noteiktā dienesta pienākumu izpildes laika (virsstundām) papildu nepieciešami finanšu līdzekļi līdz 22 167 150 euro*, no tā:

√ VUGD – 8 229 710 euro;

√ VRS – 3 877 096 euro;

√ IEVP – 9 544 849 euro;

√ VP – 515 495 euro.

Iekšlietu ministrijai piešķirto valsts budžeta līdzekļu ietvaros veikt kompensācijas izmaksas nav iespējams. Sakarā ar to nepieciešams pieņemt lēmumu par finansējuma pārdali no cita resora. Ja tiks pieņemts lēmums par kompensācijas izmaksu, attiecīgās iestādes veiks aprēķinu par katrai konkrētai amatpersonai izmaksājamo summu, balstoties uz konkrēto virsstundu skaitu. Šāda aprēķina sagatavošana ir darbietilpīga un nevarēja tikt veikta šī informatīvā ziņojuma sagatavošanas procesā.

4. Priekšlikumi turpmākai rīcībai

Darba grupas ietvaros tika apzināta Tiesas sprieduma ietekme un konstatēts, ka dienesta funkciju izpildes specifikas dēļ VUGD, VRS, VP un IEVP nevar atļaut amatpersonām atstāt dienesta pienākumu izpildes vietu. Līdz ar to ar esošajiem cilvēkresursiem un pastāvošo dienesta pienākumu izpildes organizāciju nav iespējams nodrošināt nepārtrauktas dežūras visa gada garumā bez virsstundu plānošanas un atbilstošas apmaksas vai papildus cilvēkresursu piesaistes. Lai izvērtētu efektīvāko risinājumu un tā finansiālo ietekmi, veikts uz VUGD datiem balstīts aprēķina piemērs ar 2 variantiem, konstatējot, ka:

1. Ja dežūrmaiņas laikā paredzētie pārtraukumi tiek ieskaitīti dienesta pienākumu izpildes laikā un attiecīgi apmaksāti kā virsstundas (2.pielikums), papildu nepieciešami finanšu līdzekļi līdz 11 514 785 euro, no tā:

√ VUGD – 5 328 975 euro;

√ VRS – 261 912 euro;

√ IEVP – 5 640 054 euro;

√ VP – 283 844 euro.

Aprēķins veikts, izmantojot šādu metodiku (VUGD piemērs): izmantota informācija, kas iegūta, sastādot teritoriālās struktūrvienība daļas dežūrmaiņu dienesta pienākumu izpildes četru mēnešu grafiku periodam no 2016.gada septembra līdz decembrim. Dežūras tiek organizētas četrās maiņās. Viena dežūra, ieskaitot vienu 30 minūšu pārtraukumu un divus stundu pārtraukumus, ilgst 24 stundas un 30 minūtes. Tā rezultātā katrai 1.dežūrmaiņas amatpersonai četru mēnešu periodā tiek uzskaitītas 74,25 virsstundas, katrai 2.dežūrmaiņas amatpersonai – 59 virsstundas, katrai 3.dežūrmaiņas amatpersonai 66,25 virsstundas un katrai 4.dežūrmaiņas katrai amatpersonai – 82,5 virsstundas. Vidēji vienai amatpersonai četru mēnešu periodā tiek uzskaitītas 70,5 virsstundas un attiecīgi gadā – 211,5 virsstundas.

2. Ja dežūrmaiņas laikā paredzētie pārtraukumi tiek ieskaitīti dienesta pienākumu izpildes laikā, neveicot samaksu par virsstundu darbu, nesamazinot struktūrvienību kapacitāti un sniegto pakalpojumu kvalitāti, nepieciešamas papildus 555 amata vietas un finanšu līdzekļi līdz 8 374 906 euro (3.pielikums), no tā:

√ VUGD – 234 amata vietas un 3 574 712 euro;

√ VRS – 11 amata vietas un 197 825 euro;

√ IEVP – 296 amata vietas un 4 409 437 euro;

√ VP – 14 amata vietas un 193 132 euro.

Aprēķins veikts, izmantojot šādu metodiku (VUGD piemērs): dežūras tiek organizētas četrās maiņās. Katrā dežūrā amatpersonas dienesta pienākumu izpildes laiks palielinās par 2,5 stundām, bet vidēji gadā – par 184 stundām. 2570 pašreiz dienestā esošām amatpersonām gadā kopējais virsstundu skaits – 472 880 (184 stundas x 2570 amatpersonas = 472 880 stundas). 2016.gadā normālā darba laika stundu skaits ir 2018 stundas. Lai nodrošinātu VUGD noteikto uzdevumu izpildi, nesamazinot struktūrvienību kapacitāti un sniegto pakalpojumu kvalitāti, nepieciešams papildu personāls - 234 amata vietas (472 880 stundas : 2018 stundas = 234).

No aprēķiniem secināms, ka finansiāli efektīvākais risinājums, saglabājot šobrīd esošo situāciju, ir amata vietu skaita palielināšana par 555 amata vietām.

Nemot vērā to, ka dienesta pienākumu izpildes laika organizācija atbilstoši Tiesas veiktajai interpretācijai nav iespējama bez būtiskiem papildus personāla resursiem un papildus finansējuma, pašlaik notiek darbs pie priekšlikumu izstrādes dienesta pienākumu izpildes laika pārveidošanai un dienesta pienākumu izpildes laiku reglamentējošo tiesību aktu precizēšanas.

Iekšlietu ministrs

R.Kozlovskis

Vīza: valsts sekretāre

I.Pētersone–Godmane

08.09.2016 14:21

2426

A.Jurševics, 67219178

arnis.jursevics@iem.gov.lv

T.Černova, 67219608

Tatjana.cernova@iem.gov.lv

IeMzin_210716_virsstundas; Informatīvais ziņojums "Par dienesta pienākumu izpildes laika organizēšanu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un Ieslodzījuma vietu pārvaldē"